

Vergoeding Rendac voor het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers

Willy Baltussen, Robert Hoste, Harold van der Meulen en Elsje Oosterkamp
m.m.v. Joost Poort (Joost Poort Onderzoek en Advies)

LEI

WAGENINGEN UR

Vergoeding Rendac voor het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers

Willy Baltussen, Robert Hoste, Harold van der Meulen en Elsje Oosterkamp
m.m.v. Joost Poort (Joost Poort Onderzoek en Advies)

Dit onderzoek is uitgevoerd door LEI Wageningen UR in opdracht van en gefinancierd door het ministerie van
Economische Zaken, in het kader van het Beleidsondersteunend onderzoek (projectnummer BO-20-001-012-LEI)

LEI Wageningen UR
Wageningen, januari 2014

LEI-nota 14-005

Baltussen W., Robert Hoste, Harold van der Meulen en Elsje Oosterkamp, 2014. *Vergoeding Rendac voor het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers*. Wageningen, LEI Wageningen UR (University & Research centre), LEI 14-005. 24 blz.; 4 fig.; 3 tab.; 9 ref.

Door invoering van wet Dieren per 1 januari 2013 speelt de vraag voor het Ministerie van Economische Zaken of de systematiek voor de bepaling van de vergoeding voor het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers voor Rendac aanpassing behoeft. Dit onderzoek gaat in op deze vraag.

Trefwoorden: kadavers, vergoedingssystematiek, monopolie

Dit rapport is gratis te downloaden op www.wageningenUR.nl/lei (onder LEI publicaties).

© 2014 LEI Wageningen UR

Postbus 29703, 2502 LS Den Haag, T 070 335 83 30, E informatie.lei@wur.nl,
www.wageningenUR.nl/lei. LEI is onderdeel van Wageningen UR (University & Research centre).

LEI hanteert voor haar rapporten een Creative Commons Naamsvermelding 3.0 Nederland licentie.

© LEI, onderdeel van Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek, 2014

De gebruiker mag het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven en afgeleide werken maken. Materiaal van derden waarvan in het werk gebruik is gemaakt en waarop intellectuele eigendomsrechten berusten, mogen niet zonder voorafgaande toestemming van derden gebruikt worden. De gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk. De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken.

Het LEI aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Het LEI is ISO 9001:2008 gecertificeerd.

LEI-nota 14-005

Foto omslag: Dolph Cantrijn/Hollandse Hoogte

Inhoud

1	Inleiding en achtergrond	5
2	Standpunt stakeholders	7
3	Diverse complicerende factoren	9
4	Voor- en nadelen van de huidige systematiek: de rendementsregulering	11
5	Alternatieve vergoedingssystematiek	14
6	Conclusie en aanbevelingen	15
	Literatuur en websites	17
Bijlage 1	Opbrengstprijzen en opbrengsten van cat. 1-vet en meel	18
Bijlage 2	Structuur en kosten van kadaverafzet van veehouderijbedrijven in buurlanden	20

1 Inleiding en achtergrond

Het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers in de agrarische sector en de hobbydierhouders is in Nederland (kamerstuk 27495) en ook in de ons omringende landen een gereguleerd monopolie. Per 1 januari 2013 is de nieuwe regeling dierlijke bijproducten als onderdeel van de Wet Dieren van kracht. Tot 1 januari 2013 had Rendac in Nederland de concessie om zowel de kadavers als de slachtbijproducten (het zogenaamde onveilige categorie 1- en categorie 2-materiaal) te verwerken op basis van een overeenkomst met de Nederlandse Staat uit 2004. In de nieuwe regeling is het ophalen, verwerken en vernietigen van categorie 1- en categorie 2-slachtbijproducten overgelaten aan de markt. Het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers is nog steeds gereguleerd. Dit betekent dat Rendac destructiemateriaal verwerkt uit zowel het gereguleerd monopolie (kadavers) als uit de vrije markt (slachtbijproducten). Voor deze verwerking wordt gebruik gemaakt van dezelfde verwerkingsinstallatie (fabriek) maar het transport van slachtbijproducten en van kadavers naar de verwerkingsinstallatie is volledig gescheiden.

De overheid keurt de vergoeding goed die Rendac ontvangt voor het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers en tot 2013 ook van de slachtbijproducten. Ter voorbereiding daarop doet Rendac jaarlijks een officieel kadavertariefvoorstel. De vergoeding voor Rendac is gebaseerd op de werkelijke nettokosten die Rendac maakt voor het ophalen en verwerken van kadavers (en tot 2013 voor slachtbijproducten) plus een normrendement op het geïnvesteerd vermogen. Deze systematiek staat bekend als 'rendementsregulering'. Het probleem is dat in deze systematiek prikkels zouden kunnen ontstaan 'om investeringen en kosten voor de concurrerende markt te boeken binnen de gereguleerde markt', ook wel aangeduid met kruissubsidiering (Poort en Mulder, 2004).

De uitgangspunten voor de vaststelling van de werkelijke kosten voor het ophalen, verwerken en vernietigen van categorie 1- en 2-materiaal zijn vastgelegd in:

- Contract Staat der Nederlanden – Rendac Son B.V. d.d. 14 september 2004 aangaande destructie van kadavers en de verantwoordingssystematiek 2004 en volgende jaren;
- Controle- en informatieprotocol Rendac Son B.V.

Bij de berekening wordt rekening gehouden met:

- de gemaakte kosten door Rendac;
- de eventuele opbrengsten uit het verwerkingsproces (meel, vetten en huiden);
- een nettovermogensvergoeding van 7,25 % in 2013 (2,12% rendement staatsobligaties (jaarlijks variabel) en 5,13% risico-opslag (afpraak Staat en Rendac)) op de activa en het werkkapitaal dat wordt ingezet voor het verzamelen, transporteren en het verwerken van categorie 1- en 2-materiaal;
- een regievergoeding op het transport uitgevoerd door derden van depot naar de verwerkingslocatie.

In het verleden was er ook nog sprake van zogenaamde regievergoedingen voor afvoer van producten door derden en een regievergoeding voor verbranding van aangeboden diervoeder, maar deze vergoedingen zijn in de afgelopen jaren vervallen.

De werkwijze voor de berekening van de vergoeding bestaat eruit dat jaarlijks een begroting opgesteld wordt met betrekking tot de nettovergoeding en dat achteraf eventuele verschillen tussen begroting en werkelijkheid (nacalculatie) verrekenend worden in de nieuwe begroting.

De totale vastgestelde nettovergoeding voor Rendac wordt als kosten omgeslagen over de veehouders en hobbydierhouders waarbij het aantal stops, het aantal dieren, de wijze van aanbieden (losse kadavers, in een ton, in een container) en de frequentie van aanbieden (vast tijdstip of op afroepbasis) een rol speelt. Dit leidt tot een tarief per stop en per vat of per container of per kadaver. Sinds 2010 geeft de overheid geen subsidie meer op het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers.

De systematiek wordt gecompliceerd doordat de overheid aan Rendac gevraagd heeft om in de verwerkingsinstallatie voor de destructie van categorie 1- en categorie 2-materiaal capaciteit beschikbaar te houden voor de verwerking van kadavers bij calamiteiten (lees uitbraak van besmettelijke dierziekten), de zogenaamde calamiteitenreserve. Deze bestaat uit de capaciteit in het weekend (zie tabel 1). De kosten voor de calamiteitenreserve worden direct met het Diergezondheidsfonds verrekend en komen voor 50% ten laste van de sector en voor 50% voor de overheid. De operationele kosten van een daadwerkelijke uitbraak worden bij Diergezondheidsfonds in rekening gebracht.

Het *doel* van dit onderzoek is te toetsen of de toegepaste systematiek van berekening van de vergoedingen voor Rendac nog past bij de ontstane situatie na 1 januari 2013, waarin een prikkel op kruissubsidie bestaat. Daarnaast is de vraag om de systematiek ook op andere punten tegen het licht te houden. De gevolgde *werkwijze* om het doel te realiseren bestaat uit:

1. Bestuderen van de achtergrond van ondernemersvergoeding door het bestuderen van literatuur;
2. Bevragen van deskundigen in het veld door middel van interviews/groepsdiscussie (Rendac, ministerie van Economische Zaken (EZ), Auditdienst Rijk (ADR) en veehouders);
3. Onderzoek naar tarieven voor het ophalen van kadavers in het buitenland;
4. Ontwikkelingen in de nettokosten van het ophalen van kadavers en de ontwikkelingen in de opbrengsten van de eindproducten melk, vetten en huiden.
5. Analyse van alternatieve systematieken voor het bepalen van de vergoeding voor Rendac en het vaststellen voor de mogelijkheden voor de optimalisatie van de huidige systematiek.

Input	--->	Verwerking	-->	output
Slachtbijproducten	Eventueel	Rendac		Melk
	regionale	verwerkingsfabriek		
Kadavers	tussenopslag	Inclusief		Vetten
		calamiteitenreserve		Huiden (alleen van kadavers van nuka's, graskalveren en runderen)

Figuur 1 Stroomschema voor de verwerking van slachtbijproducten en kadavers bij Rendac.

Tabel 1

Reguliere capaciteit en calamiteitenreserve van de verwerkingsfabriek van Rendac te Son (in ton per week).

	Regulier (gedurende de week)	Calamiteitenreserve (in het weekend)
Capaciteit C1/C2 slachtafval	4.300	1.400
Capaciteit kadavers	3.800	1.200
Totaal	8.100	2.600

Figuur 1 geeft schematisch aan dat er slachtbijproducten (bloed en afval) en kadavers categorie 1 en 2 aangevoerd worden, al dan niet via een tussenopslag naar de centrale verwerkingsfabriek in Son te Noord-Brabant. In deze verwerkingsfabriek is ook de zogenaamde calamiteitenreserve gerealiseerd zoals vastgesteld in het calamiteitenplan destructie Nederland, revisie 2013, versie 2 (Rendac Son, 2013). Aan het eind van de verwerking ontstaan melk, vetten en huiden die een zekere opbrengst vertegenwoordigen.

Geheel los van de systematiek van de vergoedingen voor Rendac bestaan er bij betrokkenen geen vraagtekens over de correcte wijze waarop Rendac binnen de gestelde kaders kadavers ophaalt in het gehele land.

2 Standpunt stakeholders

De volgende partijen zijn direct of indirect betrokken bij de vergoedingssystematiek voor de huidige kadaverwerking:

Partij	Rol
Ministerie van Economische Zaken	Wetgever: Wet Dieren per 1 januari 2013 Uitvoering wetgeving (verlenen concessies, keurt vergoeding goed voor Rendac voor kadavers, vaststelling calamiteitenreserve) Vaststellen tarieven veehouders Opstellen controle en informatieprotocollen Vaststellen calamiteitenreserve en bekostigen calamiteitenreserve (50%)
Rendac	Ophalen, verwerken en vernietigen van karkassen Realiseren van calamiteitenreserve in verband met uitbraak besmettelijke dierziekten
Auditdienst Rijk (ADR)	Uitvoeren van jaarlijkse audit op de accountantsverklaring van Rendac (de financiële verantwoording)
Veehouders en hobbydierhouders	Aanbieden van alle kadavers aan Rendac Betalen van nettokosten voor ophalen en verwerking Betalen van calamiteitenreserve (50%) Advies over de tariefstelling

Het ministerie van Economische Zaken ervaart de huidige systematiek als lastig, omdat het dossier voor EZ-medewerkers complex is. De ADR controleert de accountant en heeft inzicht in het dossier, waar EZ de tarieven goedkeurt en afspraken met Rendac maakt over de invulling van de systematiek. Een alternatieve systematiek waarbij de bestuurslast minder is en de transparantie groter is heeft de voorkeur. Onduidelijk is welke (politieke) risico's men accepteert indien bijvoorbeeld overwinsten ontstaan bij een andere vergoedingssystematiek. De huidige administratieve last van de overheid bedraagt 30 à 40 dagen bij continuering van de afspraken. Voor nieuwe wetgeving inclusief vernieuwing van contracten is een grotere inspanning vereist. Daarnaast is er onder leiding van EZ een werkgroep met veehouders, hobbydierhouders en Rendac in het leven geroepen om de transparantie te vergroten naar de doelgroep en klantgerichtheid te verbeteren.

Rendac heeft een voorkeur voor de handhaving van de huidige systematiek van rendementsregulering. Op basis van de toelichting op kadavertariefvoorstel licht Rendac toe welke transport- en verwerkingskosten toe te rekenen zijn aan de kadavers en welke transport- en verwerkingskosten toe te rekenen zijn aan de slachtbijproducten. De vergoeding voor het aanhouden van de calamiteitenreserve wordt daarbij op de verwerkingskosten van kadavers in mindering gebracht.

ADR checkt jaarlijks of de afspraken in het controle- en informatieprotocol, opgesteld door het Ministerie van EZ zijn nagekomen en of dat consequent vertaald is in de rapportages van de huisaccountant van Rendac. Verder heeft ADR geen mening over de vaststelling van de vergoeding.

De veehouders zijn tevreden over de verrichte service van Rendac maar ervaren een gemis aan:

- a. transparantie met betrekking tot de vaststelling van de totale vergoeding:
 - Splitting slachtbijproducten en kadaververwerking inclusief de vraag of gedeelde dekking door onderbenutting bij de verwerking van slachtbijproducten (na vrijgave van de markt voor slachtbijproducten) niet wordt afgewenteld op kosten van kadaververwerking;
 - Opbrengsten van oliën en vetten (in tonnen en in prijzen per ton), inclusief het effect van een toenemend deel gekoeld kadavermateriaal op het extractierendement;

-
- Vermogensvergoeding, die in 2013 7,25% bedraagt, maar er zijn in hun ogen nauwelijks risico's voor Rendac; uit de begroting is niet duidelijk over welk bedrag de vermogensvergoeding wordt uitgekeerd;
 - Calamiteitenreserve. De vraag is hoe dit bedrag tot stand komt en waarom het begrote tekort ten laste van de tarieven voor de kadavers komt en niet ten laste van Diergezondheidsfonds waar de overheid ook aan bijdraagt.
- b. marktprikkels bij Rendac om service te verbeteren. Bijvoorbeeld door kleinere tijdframes te maken wanneer de kadavers opgehaald worden waardoor kadavers niet de gehele dag langs een drukke fietsroute hoeven te liggen. Nu moeten kadavers 's ochtends aangeboden worden terwijl ze soms aan het eind van de dag opgehaald worden. Wel zijn goede afspraken met Rendac gemaakt over het tonmateriaal.

Daarnaast leeft de wens bij de veehouders om een formele rol te krijgen bij de vaststelling van de ondernemersvergoeding van Rendac door de overheid. De ingestelde werkgroep van veehouders, hobbydierhouders en Rendac heeft geen officiële status en men vreest voor het voortbestaan van de werkgroep nu Rendac een andere eigenaar heeft. De werkgroep heeft Rendac niet gevraagd om de totale kosten en/of de investeringen te verlagen.

3 Diverse complicerende factoren

Bij de vaststelling van de ondernemersvergoeding voor het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers spelen anno 2013 enkele complicerende factoren een rol:

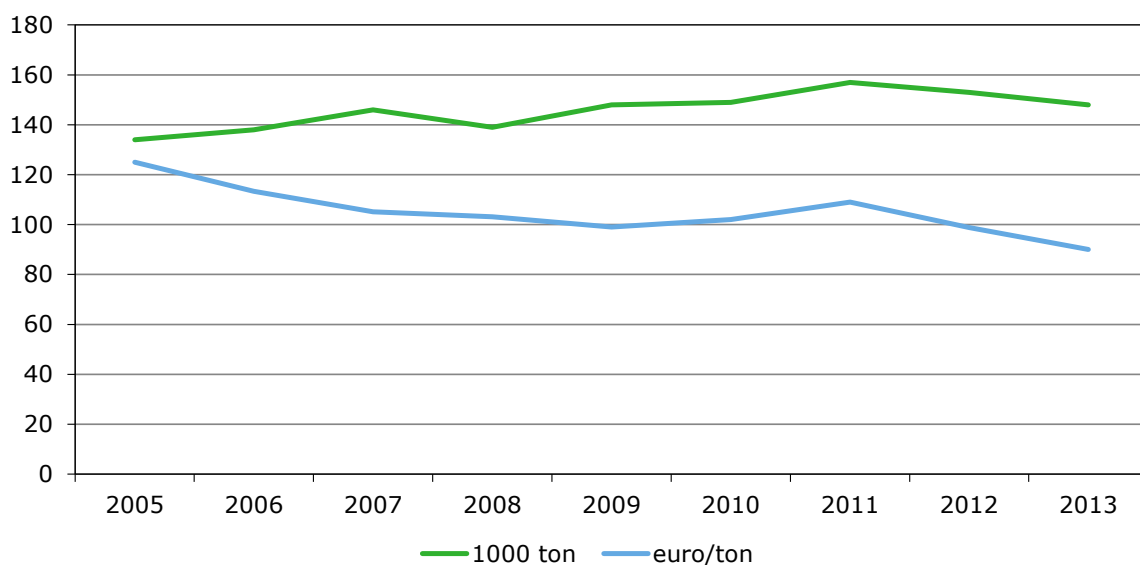
1. Rendac voert minimaal drie activiteiten uit in dezelfde verwerkingsfabriek te Son, namelijk het verwerken van slachtbijproducten, het verwerken van kadavers en het verwerken van kadavers bij een uitbraak van een besmettelijke dierziekte;
2. Deze drie activiteiten worden op verschillende manieren en uit diverse bronnen betaald. Het verwerken van slachtbijproducten is een vrije markt waarin de klanten van Rendac, de slachterijen, de prijs bepalen. De kosten voor het verwerken van de kadavers worden door de overheid vastgesteld en door de veehouders en hobbydierhouders aan Rendac betaald. Het aanhouden van een calamiteitenreserve wordt uit het Diergezondheidsfonds aan Rendac vergoed. Deze vergoeding wordt uitgekeerd onafhankelijk van een daadwerkelijke uitbraak van dierziekten. Bij een daadwerkelijke uitbraak van een besmettelijke dierziekte keert het Diergezondheidsfonds de gemaakte kosten uit aan Rendac. Deze kosten dienen dan de marginale kosten te zijn omdat anders dubbel gedeclareerd zou worden. Binnen dit onderzoek is niet nagegaan welke kosten wel en niet gedeclareerd (kunnen) worden bij een uitbraak van een besmettelijke dierziekte.
3. Rendac maakte deel uit van VION. Rendac verwerkt slachtbijproducten en kadavers van VION Food en levert het eindproduct dierlijk vet aan het eigen bedrijf en aan andere ondernemingen binnen VION Ingredients (EcoSon). Rendac is binnen VION Food en binnen Vion Ingredients een kleine speler. In 2011 bedroeg de omzet van VION Food 9,5 miljard euro en van VION Ingredients circa 1,6 miljard euro en de kosten voor het ophalen, verwerken en vernietigen van C1- /C2-kadavers bedragen circa 25 miljoen euro. Op 8 oktober j.l. is bekend geworden dat VION Ingredients, waartoe Rendac behoort, verkocht is aan het Amerikaanse bedrijf Darling International. Tussen de (oude) moedermaatschappij en de zusterorganisaties bestaan behoorlijke financiële stromen in vergelijking met de totale omzet van circa 25 miljoen euro bij Rendac Son B.V.
4. Zowel de markt voor slachtbijproducten als de markt voor dierlijk meel als die voor dierlijk vet is niet of nauwelijks transparant voor externe partijen, waardoor het bepalen van marktprijzen niet eenvoudig is.
5. Ook de gemelde opbrengsten van meel en vet uit het productieproces (het technisch rendement) zijn niet of nauwelijks te vergelijken met gelijksoortige (buitenlandse) fabrikanten. Een van de oorzaken is dat het rendement afhangt van de diersoort die verwerkt wordt.

Welke feiten zijn tijdens het onderzoek vastgesteld:

- a. Rendac geeft aan dat de wijze van toerekening van kosten voor het ophalen van kadavers voldoet aan de toetsingscriteria die vanuit de AKZO-methode worden gesteld en dat de externe accountant BDO die in een rapport heeft vastgelegd. BDO wordt door ADR gecontroleerd. Rendac trekt zelf de conclusie dat er van kruissubsidie tussen de diverse activiteiten geen sprake is (betreft memo ten aanzien van kruissubsidiëring van 7 maart 2012 opgesteld door Rendac en verzonden aan S. van Winden - ministerie van EZ). De conclusie uit dit memo kan door ons noch bevestigd noch ontkend worden. De systematiek is wel plausibel.
- b. Bij de berekening van de kosten voor het ophalen, verwerken en vernietigen van de kadavers is vastgelegd welke verwerkingscapaciteit aan welke activiteiten zijn toe te rekenen (zie Figuur 2 voor 2013). Ook de gemaakte kosten worden met een vaste verdeelsleutel (basis voor de verdeelsleutel is verwerkte tonnage in het verleden) over de verwerking van slachtbijproducten en kadavers verdeeld. Op deze wijze hebben ontwikkelingen op de markt voor slachtbijproducten op de korte termijn geen invloed op de kosten voor de verwerking en vernietiging van kadavers. Op lange termijn is een invloed wel mogelijk, bijvoorbeeld als Rendac een fors deel van de markt van slachtbijproducten zou verliezen en de algemene kosten voor de kadaververwerking gaan stijgen en dus ook de tarieven voor het ophalen van kadavers. Dit is echter geen kruissubsidiëring.
- c. De totale kosten voor het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavermateriaal en slachtbijproducten is in de periode 2003-2005 gedaald van 54 miljoen euro naar 43 miljoen euro

en in de periode 2005-2010 vrijwel constant gebleven op een niveau van 39 tot 41 miljoen euro. In 2011 bedroegen de totale kosten 48 miljoen euro (exclusief de vernietiging en inclusief bloed). Voor 2012 en 2013 zijn de totale ophaalkosten en verwerkingskosten voor alleen de kadavers begroot op respectievelijk 25,5 en 24,7 miljoen euro (exclusief de opbrengsten en verrekening met voorgaande jaren). In figuur 2 zijn de verwerkte tonnages kadavers en de totale kosten per ton weergegeven.

- d. Opbrengsten van meel en vet is moeilijk/niet te vergelijken met andere landen zoals het VK en Duitsland (zie bijlage 1). Bij Rendac lijkt de fysieke opbrengst van meel hoog ten opzichte van die van vet in vergelijking met installaties in het VK en Duitsland. Een verklaring hiervoor is de verhouding tussen de aantallen verwerkte runder-, varkens- en pluimveekadavers. Ook met betrekking tot de prijzen van categorie 1- en 2-vet en meel zijn in Europa geen openbare vergelijkingsprijzen voorhanden. De prijsontwikkelingen voor vet hangen sterk samen met de opbrengsten in de energiemarkt (biodiesel). Vergeleken met de totale kosten van circa 25 miljoen euro zijn verbrandingskosten en huiden voor 2013 begroot op respectievelijk 8,4 en 2,2 miljoen euro. De nettokosten worden dus ook sterk door de opbrengsten bepaald.
- e. De tarieven voor het ophalen van kadavers in Nederland zijn hoger dan in Duitsland (deelstaten Noordrijn-Westfalen, Nedersaksen en Rijnland-Palts), vergelijkbaar met Denemarken en België en lager dan in het Verenigd Koninkrijk en de Duitse deelstaat Mecklenburg-Vorpommern (zie bijlage 2). Door forse overheidssubsidies bij het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers in delen van Duitsland zijn de kosten voor de veehouder soms fors lager. Daarnaast kan de wijze van berekening verschillen tussen landen. Bijvoorbeeld, in België hanteert men een abonnementssysteem waarbij de prijs per jaar afhangt van de bedrijfsomvang en niet van de feitelijk geleverde aantallen dieren (zie: <http://www.agripress.be/start/artikel/473448/nl>). Hierdoor zijn de kosten voor een melkveehouder met 60 koeien in België fors lager dan in Nederland terwijl de kosten voor een vleesvarkenshouder met 1.500 gemiddeld aanwezige vleesvarkens fors hoger zijn.

Figuur 2 Tonnage aan kadavers in de periode 2005-2013 en de totale kosten per ton (ophalen, verwerken en vernietigen; exclusief de verrekening van overschotten/tekorten vorige jaren).

4 Voor- en nadelen van de huidige systematiek: de rendementsregulering

Poort en Mulder (2004) komen tot de volgende voor- en nadelen voor de huidige vergoedingsmethodiek die gehanteerd wordt om de jaarlijks kosten voor Rendac te bepalen:

Voordelen:

- a. Geen woekerwinsten zijn mogelijk;
- b. Methodiek garandeert voldoende investeringen;
- c. Beschermt Rendac tegen prijsfluctuaties en volumefluctuaties van zowel de aanvoer van kadavers als de eindproducten meel, vet en huiden en aanpassing van regelgeving (regulatory risk) zoals het verbod om diermeel in voeders te verwerken en diercrises. Dit garandeert ook de dienstverlening door Rendac op het terrein van het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers.

Nadelen:

1. Een te hoog rendement lokt overinvesteringen uit (gold plating);
2. Dividenduitkering is nadelig voor Rendac;
3. Geen prikkels voor innovatie en kostenbesparing;
4. Prikkel voor maximale omvang en kosten uitbesteed werk indien de vergoeding voor eigen vermogen te laag is;
5. Prikkels om te schuiven met kosten als bedrijf ook actief is in een of meerdere concurrerende markten (kruissubsidiering). Een boekhoudkundige scheiding en 'Chinese muren' zijn nodig om dit te voorkomen;
6. Hoge administratieve lasten bedrijf door toezicht;
7. Hoge bestuurslasten toezichthouder;
8. Risico's van prijsfluctuaties inputs zijn voor rekening van de afnemer (de veehouder en hobbydierhouder) en niet voor Rendac;
9. Methodiek is niet toepasbaar in markt met concurrentie.

De huidige rendementsregulering werkt volgens de theorie waarbij vooraf een normbedrag begroot wordt die op basis van nacalculatie verrekend wordt. Dat wil zeggen dat de prijzen in de volgende periode hoger worden (norm bleek achteraf te laag te zijn) of lager worden (norm bleek achteraf te hoog te zijn). Een voorbeeld is de dieselprijs. Als deze te hoog wordt ingeschat worden de kosten in een latere begroting naar beneden bijgesteld (en vice versa).

Ad 1. De veehouders vinden de vastgestelde vermogenskosten vergoeding voor 2013 van 7,25% - na aftrek van het actuele vpb-tarief - over de boekwaarde van het geïnvesteerd vermogen in de productiecapaciteit en het werkkapitaal dat wordt ingezet voor het verzamelen, transporteren, verwerken en vernietigen van C1- /C2-kadavers hoog. Dit percentage is opgebouwd uit:

- 2,12% rente staatsobligaties = gemiddeld maandelijks rendement in de 12 maanden voorafgaand aan de peildatum die bepaald is op 30 september voorafgaand aan het jaar waarop het percentage betrekking heeft
- 5,13% vaste opslag gebaseerd op het bedrijfsrisico dat behoort bij de activiteiten van Rendac. Over de hoogte van de vaste opslag is in 2004 discussie gevoerd naar aanleiding van bevindingen van SEO-rapport *Parels voor de zwijnen* (brief met kenmerk VVA 04.1561 van 10 juni 2004 aan de TK met betrekking tot destructietarieven tweede half jaar 2004). Uitkomst van deze discussie is dat de toenmalige risicovergoeding, die op een hoger niveau lag, naar beneden is bijgesteld tot het sinds 2004 geldende percentage van 5,13%. Dit is uiteindelijk vastgesteld in artikel 5 lid 3 van Contract Staat der Nederlanden – Rendac Son B.V. d.d. 14 september 2004 aangaande destructie van kadavers en de verantwoordingssystematiek 2004 en volgende jaren. Momenteel wordt op verzoek van Rendac een studie uitgevoerd naar de hoogte van de vaste opslag, die wijst op een verhoging van het benodigde rendement. De risico's voor Rendac bestaan vooral uit de overheid (regulatory

risks); dit is een beperkt risico. Jaarlijkse volumeveranderingen en prijsrisico's worden afgewenteld op de veehouders en hobbydierhouders (zie nadeel 8).

Ad 2. Rendac keert jaarlijks dividend uit om de vermogensverhouding constant te houden. Op 8 oktober 2013 is bekend gemaakt dat VION Ingredients, waartoe Rendac behoort, verkocht is aan het Amerikaanse beursgenoteerde bedrijf Darling International. Volgens dit bedrijf had VION Ingredients een omzet van 1,6 miljard euro in 2012 en een winst van 200 miljoen euro (rendement van 12,5 %).

Ad 3. In de huidige systematiek zijn incentives ingebouwd om het ophalen van de kadavers met transport van Rendac efficiënter uit te voeren. Een deel van de efficiëntiewinst of het efficiëntieverlies vloeit naar Rendac en een deel naar de veehouders (zie bijlage 4 van brief van Rendac naar EZ op 30 november 2012). Hierbij wordt als norm voor 2013 gebruikt de gemiddelde geïndexeerde transportkosten over 2009, 2010 en 2011. Rendac is continu bezig met innovaties en investeringen om de totale nettokosten te verlagen (voorbeelden zijn de innovatieve waterzuivering, het transportplanningssysteem, de investeringen ten behoeve van het onthuiden van runderen en nieuwe ophaalconcepten met koelkelder en kantelcontainer). Ook met de werkgroep worden mogelijkheden verkend om minimaal dezelfde service tegen lagere kosten te kunnen bieden of meer service voor dezelfde kosten.

Ad 4. Geen inzicht in (ontwikkelingen van) uitbesteed werk door Rendac. Op de kadavermarkt is vrijwel al het vervoer en verwerking in handen van Rendac Son B.V. Alleen het transport van de kadavers tussen de 5 regionale depots en de verwerkingsfabriek te Son is aan derden uitbesteed. Daarnaast is de uitbesteding onderdeel van het controle protocol en wordt hierop gecontroleerd door de account.

Ad 5. Nadeel 5 en 8 kunnen bij Rendac een grote rol spelen door het openstellen van de markt voor slachtbijproducten. Dit risico is verkleind door:

- de capaciteit voor de verwerking van slachtbijproducten en kadavers en indirect ook de calamiteitenreserve voor de kostentoerekening te fixeren en 40 kostenplaatsen met verdeelsleutels te onderscheiden. Voor de kostentoerekening wordt rekening gehouden met verschillen in opbrengsten slachtbijproducten en kadavers (huiden; rendementen vet en meel). Verder worden ook alle algemene vaste kosten verdeeld over de gereguleerde en vrije markt, terwijl dit niet vereist is. Ook wordt een sluitende goederenstroom gemaakt van de slachtbijproducten en de kadavers. Betere garanties zouden gegeven kunnen worden indien de *activity based costing*-methode systematisch binnen het bedrijf doorgevoerd zou worden. Dit heeft wel gevolgen voor administratieve lasten voor het bedrijf en de bestuurslasten van de toezichthouder. Rendac geeft aan dat de huidige inrichting van de boekhouding al sterk lijkt op activity based costing. Bij handhaving van het huidige systeem kunnen in elk geval de lijnen uit het verleden doorgetrokken worden.
- De calamiteitenreserve bestaat grotendeels uit het verlengen van de bedrijfstijd in geval van een uitbraak van dierziekten. Door de verwerkingscapaciteit ook in het weekend in te zetten kan een grotere verwerkingscapaciteit gerealiseerd worden. Om de bedrijfstijd te kunnen verlengen is een 2e pasteurisatievat met toebehoren en calamiteitencontainers aangeschaft. Met het ministerie van EZ zijn afspraken gemaakt voor de berekening van de kosten voor calamiteitenreserve (afschrijving over specifieke gebouwen en apparatuur inclusief toebehoren, 2,5% onderhoudskosten en een vermogenskostenvergoeding die gelijk is aan de vermogenskostenvergoeding voor de kadavers). De berekende kosten voor de calamiteitenreserve worden in mindering gebracht op de vergoeding voor kadaververwerking en via het Diergezondheidsfonds vergoed.

Risico's zijn niet geheel weggenomen, maar zijn minimaal zolang Rendac een belangrijke positie behoudt in de markt van slachtbijproducten.

Ad 6. Hoge administratieve lasten Rendac. De administratieve lasten van Rendac zijn hoger door bijvoorbeeld de informatiebehoefte van de werkgroep van EZ, veehouders en hobbydierhouders, informeren en onderhandelen met EZ, bezoek van de NMA (huidige ACM), en extra zware audit. Deze kosten blijven echter ook beperkt doordat jarenlang ervaring opgebouwd is waardoor dit efficiënt kan

worden uitgevoerd. Rendac kan niet exact bepalen wat de extra kosten zijn samenhangend met de monopoliepositie.

Ad 7. Hoge bestuurslast bij EZ inclusief ADR. De totale inzet is bij continuering van de afspraken circa 30 à 40 mensdagen per jaar. Bij beleidswijzigingen zijn eenmalig forse inspanningen nodig.

5 Alternatieve vergoedingssystematiek

In 2004 is door Poort en Mulder een inventarisatie gemaakt van alternatieven voor de rendementsvergoedingssystematiek.

SEO pleitte toen voor een prijsplafond als vergoedingsmethodiek voor de destructie van dierlijk afval in Nederland. Hierbij is aangetekend dat dit vooral voordelen biedt indien:

1. Het systeem eenvoudig gehouden wordt;
2. Er sectoren in een concurrerende markt gevonden worden die de basis vormen voor de productiviteitsstijgingen van Rendac;
3. Eventuele overwinsten voor lief worden genomen.

Prijsplafond

In Nederland zijn elektriciteitsnetten en de post via prijsplafonds geregeld. De informatiebehoefte van de toezichthouder is gering. Alleen de prijzen moeten gecontroleerd worden. Voor het vaststellen van de prijzen heeft de toezichthouder wel informatie nodig. Bij te hoge prijzen ontstaan overwinsten bij Rendac en bij te lage prijzen komt het kadaverophaal- en verwerkingssysteem (de service) mogelijk in gevaar, indien Rendac als gevolg van de lage prijzen te weinig zou investeren.

Ad 1. Eenvoud. Door de mix van drie activiteiten binnen Rendac die gebruik maken van dezelfde verwerkingslijn zal het systeem voor het bepalen van de prijsplafond niet eenvoudig zijn. De totale kosten voor het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers wordt bepaald door: de ophaalkosten (aantal stops, wijze van aanbieden); de verwerkingskosten; de opbrengsten van vetten, melen en huiden. Probleem is dat veel van deze markten redelijk gesloten zijn waardoor het moeilijk c.q. onmogelijk is een marktconforme prijs te bepalen. Hierdoor is het moeilijk de nettokosten van Rendac te bepalen voor elk van de drie activiteiten.

Ad 2. Het vinden van vergelijkbare bedrijven in concurrerende markten is niet eenvoudig. Zie ook de voortdurende discussie over de berekening van de risicovergoeding boven de rente op 10-jarige staatsobligaties ten behoeve van de vaststelling van vermogensvergoeding voor Rendac. Een optie is om voor elk van de hoofdactiviteiten een vergelijkbare groep bedrijven te kiezen, bijvoorbeeld transportbedrijven voor het transport uitgevoerd door Rendac en de procestechnologie voor de verwerking binnen Rendac. Door de huidige verhouding in kosten te nemen (14 miljoen euro voor transportkosten en 11 miljoen euro voor verwerkingskosten) kunnen de efficiëntiewinsten gewogen worden tot een totaal prijsplafond. Stel dat we veronderstellen dat er bij transport jaarlijks 1% efficiëntiewinst gehaald wordt en 2% efficiëntiewinst in de procestechnologie, dan kun je van Rendac eisen dat ze $(1 \cdot 14 + 2 \cdot 11) / 25 = 1,44$ % efficiënter worden per jaar.

Ad 3. Het is maar zeer de vraag of de Nederlandse overheid en politiek overwinsten voor lief zullen nemen. Vanuit de veehouderij en hobbydierhouderij zal een continue roep zijn om transparant te maken hoe de kadavertarieven tot stand zijn gekomen. Deze roep is er anno 2013 al en zal het streven naar eenvoud niet bevorderen.

Conclusie

Het door SEO voorgestelde alternatief van het hanteren van een prijsplafond biedt geen oplossing voor de verstrengeling van activiteiten binnen Rendac. Zelfs als er geen verstrengeling is, zijn er meerdere factoren die een rol spelen om een goede prijs te bepalen (bijvoorbeeld de prijzen van categorie 1- en 2-meel, vetten en van huiden). Benchmarks is niet eenvoudig omdat markten niet transparant zijn.

6 Conclusie en aanbevelingen

Conclusies

1. De huidige systematiek voor de bepaling van de kosten voor het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers door Rendac is *ingewikkeld en weinig transparant* voor zowel de overheid (als uitvoerder van de wetgeving) als voor de veehouders en hobbydierhouders die de kosten moeten dragen. Wel is de administratie van Rendac Son op een consistente wijze tot stand gekomen waardoor in de tijd vergelijkingen uitgevoerd kunnen worden.
2. Belangrijke *oorzaken* van het *gebrek van transparantie* zijn gelegen in het feit dat:
 - a. Rendac drie activiteiten uitvoert waarvan er één marktgericht is namelijk het ophalen, verwerken en vernietigen van slachtbijproducten terwijl de calamiteitenreserve en het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers monopolie markten zijn.
 - b. De markten van categorie 1- en 2-melen en vetten (eindproducten) niet transparant zijn. De markt voor huiden is in dit onderzoek niet nader verkend.
3. *Fysiek* zijn de drie activiteiten niet te scheiden omdat ze van dezelfde verwerkingseenheid (fabriek te Son) gebruik maken.
4. *Boekhoudkundig* zijn er mogelijkheden om de *transparantie te vergroten* door bijvoorbeeld een activity based costing-methodiek op te stellen en het risico op kruissubsidies te verminderen. Uit de beschikbare feiten voor het onderzoek kan niet vastgesteld worden dat er wel of geen sprake is van kruissubsidies tussen gereguleerde en vrije marktactiviteiten. In de huidige boekhouding zijn vele kostenplaatsen en verdeelsleutels opgenomen en is de kostentoedeling tussen de gereguleerde markt en de vrije markt vastgelegd. Dit is vastgelegd in afspraken tussen de Staat der Nederlanden en Rendac B.V. waarin berekeningswijzen, vergoedingen en hoogte van vergoedingen zijn overeengekomen.
5. *Effecten* van verlies van marktaandeel op de slachtbijproductenmarkt voor de kosten op de kadaververwerking en de calamiteitenreserve zijn niet duidelijk. Door de 'harde knip' in de capaciteit voor verwerking van slachtbijproducten en voor de verwerking van kadavers (zie tabel 1) is de kans op kruissubsidie klein.
6. *Alternatieve* vergoedingsreguleringen zoals prijsplafonds zijn voorhanden maar bieden geen oplossing voor de verstremgeling van activiteiten. Prijsplafonds zijn efficiënt als ze *eenvoudig* gehouden kunnen worden. Het wordt betwijfeld of de eenvoud mogelijk is voor de situatie bij Rendac en voor de markt van kadaververwerking (kosten verwerken kadavers, opbrengsten van melen, vetten en huiden). Verder geldt dat overheidsbeleid (bijvoorbeeld ten aanzien van diervoer) een grote invloed heeft op de nettokosten van Rendac.
7. Er is *discussie* over de verdeling van de kosten voor het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers over de diverse diersoorten, tarief per stop, vaste/flexibele ophaaldiensten, gebruik van tonnen en/of containers (de ophaaltarieven). In deze tariefstructuur zitten ook allerlei kruissubsidies verborgen (regionaal en per type bedrijf). Dit is een ongunstig uitgangspunt om een eventuele overstap naar een prijsplafond te overwegen; naast de totale kosten moet ook de verdeling met prijsplafonds vastgelegd worden.
8. De *tarieven* van Rendac lijken niet uit de pas te lopen met de omringende regio's indien rekening gehouden wordt met verschillen in verwerkingstechnieken, dichtheid van de veehouderij en subsidies door overheden.

Aanbevelingen richting de overheid

1. Handhaaf de huidige systematiek om de kosten voor het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers te bepalen;
2. Verhoog de transparantie van de opbouw van de kosten voor het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers richting de overheid, veehouders en hobbydierhouders, onder andere door:
 - a. Inzicht te geven in de ontwikkelingen in de prijs van categorie 1- en 2-melen en vetten in binnen- en buitenland;

-
- b. Inzicht in de technische rendementen van de processen onder andere door te benchmarken met soortgelijke verwerkingsinstallaties (hoeveel meel, vetten en huiden worden gewonnen per eenheid input).
 - c. Inzicht te vergroten hoe een strakke waterscheiding tussen de drie basisactiviteiten gecreëerd is (bijvoorbeeld boekhoudkundig op basis van activity based costing of andere afspraken vastgelegd in controle- en informatieprotocol).

De mogelijkheden om de transparantie te vergroten bestaan zonder dat alle boeken bij Rendac geopend hoeven te worden (groot bezwaar van Rendac) en zonder een informatie-overload te creëren (groot bezwaar van overheid en vertegenwoordigers van veehouders).

- 3. Als Rendac gereguleerd monopolist blijft voor kadaververwerking, is sterk te overwegen het toezicht en de tariefvaststelling bij de Autoriteit Consument en Markt te leggen omdat die ervaring heeft (en theoretische modellen) in tal van markten en ook vergaande bevoegdheden om materiaal op te vragen bij betrokken bedrijven. De huidige risico-opslagrente (5,13%) lijkt gegeven de werkelijke marktrisico's hoog. Ook lijken er nauwelijks 'remmen' in het systeem te zitten om de post activa op de balans zo klein mogelijk te houden. Nader onderzoek naar deze indicatoren is gewenst. Een risico is wel dat er een kruissubsidiëring kan ontstaan indien de WACC (Weighted average cost of capital) op de gereguleerde markt sterk afwijkt van de WACC op het vrije marktdeel van de onderneming.

Literatuur en websites

- Hoste, R., E. Oosterkamp en L. Aramyan, 2012. *Overwegingen bij alternatieve kadaverlogistiek in Nederland; Consequenties van het verruimen van de bewaarperiode van kadavers*. Nota 12-125. LEI Wageningen UR, Den Haag.
- Houston, S., 2012. *A creative study in the scope for increasing value from fallen livestock and animal by-products*. Annual Fellowship in Food Chain Enterprise 2011/12 Report No.1. Royal Agricultural College 100 Club, Gloucestershire, VK.
- Oosterkamp, E., R. Hoste en L. Aramyna, 2012. *Liberalisering verwerking categorie 1 en categorie 2 slachtbijproducten*. Lei-nota 12-087. Den Haag.
- Poort, J.P. en J.D.W.E. Mulder, 2004. *Parels voor de zwijnen; Een alternatieve vergoedingsmethodiek voor de destructie van dierlijk afval*. Amsterdam. SEO rapport nr. 741.
- Rendac, 2012. *Memo ten aanzien van kruissubsidiering, 7 maart 2012*. Voorgelegd aan S. van Winden van het ministerie van EZ.
- Rendac, 30 november 2012. *Toelichting bij kadaver tariefvoorstel 2013*. Referentie 2012.0070 HvdE. Gericht aan C. Lever van het ministerie van EZ.
- Quinckhardt, D., 2011. Der Weg der toten Tiere. In: *Landwirtschaftliches Wochenblatt* 3/2011, pp.32-37.
- Vlaamse Regering, 2012. *Ministerieel besluit houdende de bepaling van de klassen van bijdrageplichtige veebedrijven en nadere bepalingen over het abonnement voor de financiering van de ophaling en verwerking van krengen voor 2012*.
- Rendac Son, 2013. *Calamiteitenplan destructie Nederland, revisie 2013 versie 2*.

Websites

- http://www.ndstsk.de/index.php?bereich=4&topic_id=813&akv=254
- https://www.ndstsk.de/index.php?bereich=4&topic_id=808&akk=&akv=
- <http://www.daka.dk/page374.asp>
- www.ams.usda.gov/mnreports/lswagenenergy.pdf
- www.energieexpert.nl
- www.mvo.nl
- [www.stn-vvtn.de/fakten zahlen php](http://www.stn-vvtn.de/fakten_zahlen_php) (2010 en 2012)
- <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/27495>
- <http://www.agripress.be/start/artikel/473448/nl>

Bijlage 1 Opbrengstprijzen en opbrengsten van cat. 1-vet en meel

De prijs van vet

De prijsopgave van Rendac voor vet is 572 euro per ton voor 2013.

De opbrengst van de cat. 1- en cat. 2-vet wordt bepaald door de energietoepassing en dat is op dit moment vooral biodieselproductie (cijfers op www.stn-vvtn.de). Houston (2012) maakt bij de presentatie van de prijzen zelfs geen onderscheid tussen cat. 3- en cat. 1-vetten.

Wat is de prijs van cat. 1-vet in de markt? Er is weinig prijsinformatie publiek beschikbaar. Cat. 1-vet wordt niet expliciet opgenomen in de Databank Prijzen MVO. De prijs van cat. 1-vet op de Europese markt is wel via marktanalysebureau The Jacobsen tegen betaling te verkrijgen.¹ De prijzen op de vetten- en oliënmarkt volgen dezelfde bewegingen. Cat. 1 is het meest vergelijkbaar met 'yellow grease' (gebruikt plantaardig vet) dat ook toegepast wordt in de biodieselproductie. Via <http://www.ams.usda.gov/mnreports/lswagenergy.pdf> wordt een wekelijks rapport uitgebracht.

De prijs van meel

De opbrengstprijz van cat. 1 meel die door Rendac is opgegeven bedraagt 33 euro per ton voor 2013.

Is het rendabel cat. 1- en cat. 2-materiaal apart te verwerken?

Zowel in Duitsland als in Denemarken worden zowel cat. 1- als cat. 2-vet en meel geproduceerd en aangeboden. In Duitsland en België is vraag naar cat. 2-melen. Cat. 2-vet is geschikt voor verwerking in co-vergisting, maar de rentabiliteit van deze verwerking staat onder druk door de lage elektriciteitsprijs (www.energieexpert.nl, 18 sept 2013). De vraag naar cat. 2-vetten in de oleochemie is dalend (Oosterkamp et al., 2012). De technische toepassingen van cat. 2 dalen ten gunste van de biodieselproductie (cijfers op www.stn-vvtn.de). Omdat vet gevraagd wordt voor de biodieselproductie en daarvoor cat. 1 voldoende is, zal de rentabiliteit van het separaat verwerken van cat. 2-meel afhangen van de meeropbrengsten van de verwerking van cat. 2-melen. Cat. 2-meel is bijvoorbeeld toe te passen als grondverbeteraar of als pelsdiervoer. De prijzen voor cat. 2-melen liggen hoger. Wat zijn de perspectieven in deze markt? Op termijn zouden cat. 2-melen ook als grondstof kunnen dienen voor bio-plastics, maar dit is nog geen rendabel proces. Met de verruiming van de mogelijkheden voor cat. 3-melen in voer zou cat. 2-meel aantrekkelijk kunnen worden om in te zetten als bodemverbeteraar.

Verwijzend naar Tabel 1.1 is het aandeel onbewerkt cat. 2-materiaal op de totale hoeveelheid bij producten gedaald, van 6 naar 4,5%. Cat. 3-productie is gegroeid met 4 procentpunt van 51% naar 55%. De cat. 2-markt is daarbij vergeleken een kleine nichemarkt. Er zijn echter geen aanwijzingen dat nieuwe investeringen voor separate verwerking van cat. 2-materiaal lonen.

Opbrengsten van vet en melen

De opbrengsten in Nederland zijn 26,5% bij melen en 8,4% bij vet. Tabel 1.2 geeft een gemiddelde van de opbrengsten bij cat. 1- en cat. 3-bedrijven over drie jaar gemeten in het Verenigd Koninkrijk. Bij lagere omgevingstemperaturen zijn er hogere opbrengsten te halen: het uitgangsmateriaal is dan beter, verser. De ongewogen gemiddelde opbrengst van meel is 24% (variatie tussen 22 en 28%) en de ongewogen gemiddelde opbrengst van vet is 14% (variatie tussen 12 en 17%). Tabel 1.1 geeft de opbrengsten in Duitsland, uitgesplitst naar categorie slachtbijproduct. Bij cat. 2 zijn de relatieve meel-opbrengsten het hoogst zijn en de vetopbrengsten het laagst. De verwerking in Nederland komt het meest overeen met het beeld van deze categorie, zij het dat de resultaten bij melen 2 procentpunten hoger is en bij de vetten zelfs 3 procentpunten lager is. Bij hoge opbrengsten van meel, zou de vetopbrengst ook hoger moeten zijn.

¹ www.thejacobsen.com

Tabel 1.1

Opbrengst melen en vetten in Duitsland (ton)

Materiaal	2010			2012		
	Onbewerkt	Meel*	Vet	Onbewerkt	Meel*	Vet
Cat. 1	1.074.315	250.480 (23,3%)	137.476 (12,8%)	956.430	213.531 (22,3%)	117.489 (12,2%)
Cat. 2	179.770	44.193 (24,5%)	20.633 (11,5%)	127.555	31.293 (24,5%)	14.563 (11,4%)
Cat. 3	1.521.504	398.144 (23,1%)	286.989 (18,8%)	1.588.838	415.271 (23,1%)	286.810 (18,5%)
Voedselkwaliteit	199.150			200.447		
Totaal	2.974.739			2.873.270		

Bron: bewerking van data www.stn-vvtn.de.

*NB bij cat. 3 omvat meel ook de opbrengsten voor levensmiddelenproductie.

Tabel 1.2

Opbrengst in % van meel en vet in het VK

Maand	Meel	Vet
Jan	28	16,5
Feb	25	17
Mar	23	15,5
Apr	22	16
Mei	21	14,5
Jun	24	13,5
Jul	22	12,5
Aug	22	12
Sep	23	12,5
Okt	24,5	14
Nov	26	14,5
Dec	27,5	15

Bron: Housten (2012).

Bijlage 2 Structuur en kosten van kadaverafzet van veehouderij-bedrijven in buurlanden

België (Vlaanderen) hanteert een abonnementsstelsel voor landbouwhuisdieren. De bijdrage die een veehouder moet betalen is gestaffeld naar bedrijfsomvang. Deze varieert van bijvoorbeeld € 30 per jaar voor een klein bedrijf (tot 20 runderen, 50 varkens of 1.500 stuks pluimvee) tot enkele duizenden euro's per jaar (bijvoorbeeld € 5.300 boven 3.700 aanwezige varkens) (bedragen in 2012). Bedragen zijn onafhankelijk van de feitelijk geleverde aantallen kadavers of aantal stops of wijze van aanbieden. Voor een varkensbedrijf met een omvang van 1.500 vleesvarkensplaatsen bedraagt de bijdrage € 1.461 per jaar. Een melkveebedrijf met 60 melkkoeien betaalt jaarlijks € 77. In België en Groot-Hertogdom Luxemburg verzamelt Rendac België (Denderleeuw) de materialen. De steunmaatregelen moeten voldoen aan artikel 16 van de Verordening (EG) Nr. 1857/2006 van de Commissie van 15 december 2006 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het Verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen die landbouwproducten produceren, en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 70/2001. Deze staat een deelname in de kosten toe van 100% voor de ophalingskosten en 75% van de verwerkingskosten van landbouwdieren. De Vlaamse overheid staat in voor ongeveer de helft van de kosten van de bijdrageplichtigen. Conform deze Verordening komen grote bedrijven niet in aanmerking voor de steunmaatregel. Particulieren zijn niet aangifteplichtig en deze ophalingen worden volledig betaald door de overheid. <http://www.ovam.be/jahia/Jahia/pid/1510>.

In Duitsland varieert het stelsel en de bedragen niet alleen tussen deelstaten, maar ook tussen districten (Kreise). Quinckhardt (2011) heeft in het Landwirtschaftliches Wochenblatt een analyse gemaakt van de organisatie en tarieven van kadaverafzet. In Noordrijn-Westfalen betalen veehouders slechts een deel van de totale kosten: het district betaalt de logistieke kosten plus 75% van de verwerkings- en destructiekosten; de veehouder betaalt dan 25% van de verwerkings- en destructiekosten plus de btw over het gehele bedrag van logistiek, verwerking en destructie. Doordat de logistieke kosten door het district betaald worden, zijn tarieven binnen districten niet bedrijfsgrootte-gerelateerd. Quinckhardt geeft een aantal voorbeelden van tarieven in diverse regio's in de deelstaat NRW. Deze variëren van € 2,16 tot 2,96 per (volwassen) varken en van € 13,46 tot 18,37 per volwassen koe. Een bedrijf met 1500 vleesvarkens betaalt jaarlijks gemiddeld circa € 140. Een bedrijf met 60 melkkoeien betaalt jaarlijks circa 30 euro. In Nedersaksen is de systematiek vergelijkbaar aan die in Noordrijn-Westfalen, hoewel de tarieven iets anders liggen (vooral runderen zijn daar goedkoper in de afzet).

Rijnland-Palts heeft een stelsel opgezet met een rol voor een zogenaamde doelcorporatie (namens de aangesloten districten). De kosten voor het inzamelen liggen voor ieder eenderde deel bij de deelstaat, de doelcorporatie en het dierziektefonds; van de verwerkingskosten betaalt de veehouder 25% (zonder btw), de rest wordt betaald door de deelstaat, de doelcorporatie en het dierziektefonds. Het tarief voor een volwassen koe bedraagt € 13,06 en voor een varken € 2,24 per dier. Een bedrijf met 1.500 vleesvarkens zou hier jaarlijks circa € 260 betalen en een melkveebedrijf met 60 koeien ongeveer € 30 per jaar.

In de Duitse deelstaat Mecklenburg-Vorpommern betalen veehouders echter de kosten van logistiek en verwerking volledig zelf. Er wordt in de hele deelstaat gewerkt met vaste tarieven per dier. Een volwassen koe kost ruim € 95 en een zeug circa € 39. Een vleesvarkensbedrijf met 1.500 dieren zou jaarlijks circa € 2.700 moeten betalen en een melkveebedrijf met 60 melkkoeien circa € 200. In Brandenburg worden de kosten voor ieder een derde gedragen door de deelstaat, het district en de veehouder. Afzettarief voor een volwassen varken bedraagt daar bijna € 6.

In Duitsland is de informatie over afzetstructuren, betalingen, contracttermijnen en dergelijke niet volledig openbaar. Dit hangt ermee samen dat de deelstaten verantwoordelijk zijn, die dit soms ook weer in handen van de Kreise hebben gelegd.

In NRW hebben Kreise de uitvoering overgedragen aan private ondernemingen. Sinds 2008 gebeurt dit per inschrijving. De Kreise bepalen zelfstandig en ieder voor zich de wijze waarop de inschrijving plaatsvindt en de condities ervan. In NRW zijn drie verwerkende bedrijven actief. De contracttermijnen zijn verschillend en variëren van drie tot acht jaar, soms met opties voor verlenging van enkele jaren. Soms worden de prijzen voor de gehele looptijd van een contract vastgelegd; in andere gevallen worden prijzen regelmatig (bijvoorbeeld iedere twee jaar) herzien.

In Mecklenburg-Vorpommern en Brandenburg is de verwerkingsplicht voor de gehele deelstaat volledig overgedragen aan het bedrijf SecAnim. De in Rijnland-Palts opgerichte doelcoöperatie, die een belangrijk deel van de verwerkingskosten op zich neemt, is een verlengstuk van de overheid (deelstaat en Kreise). Het lijkt erop dat de Europese Commissie deze constructie als een vorm van ongeoorloofde staatssteun zal veroordelen.

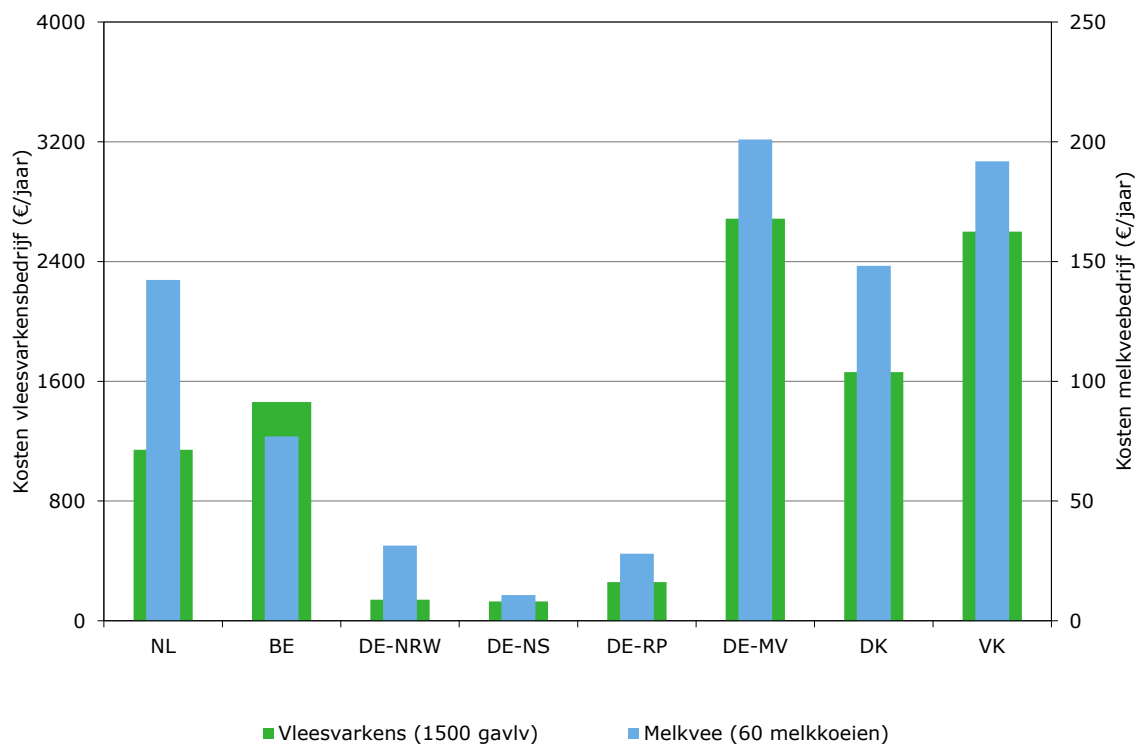
In Denemarken is de coöperatie DAKA verantwoordelijk voor het ophalen, verwerken en vernietigen van kadavers en de kosten komen volledig ten laste van de veehouders. De tarieven zijn uniforme bedragen per dier, dus ook zonder differentiatie naar regio of reisafstand. Een bedrijf met 1.500 vleesvarkens zou hier jaarlijks bijna 1.700 euro betalen en een melkveebedrijf met 60 koeien ongeveer 150 euro per jaar. Daka in Denemarken is een monopolie. Onduidelijk is of dit gereguleerd is met een concessie. Sinds 2012 is Saria (Duitse verwerker) mede-eigenaar met een meerderheidsbelang. Aanvoer naar Daka gebeurt door gecontracteerde transporteurs, met Daka-containers. <http://www.dakabio-industries.com/page497.asp>.

In het Verenigd Koninkrijk levert de National Fallen Stock Company (NFSCo) een infrastructuur voor inzameling van kadavers. In het VK zijn veehouders vrij om te kiezen waar ze hun kadavers afzetten.

De NFSCo heeft contact met ongeveer 100 inzamelende bedrijven, brengt leden-veehouders in contact met offerende inzamelaars in de regio en verzorgt de financiële verrekening. Prijzen en prijssystemen verschillen tussen bedrijven. Houston (2012) noemt enkele indicatieve bedragen: UKP 10-15 voor een 6-12 maanden oud lam, UKP 65-90 voor een volwassen rund en UKP 12-16 voor een vleesvarken. Voor een bedrijf met 1.500 vleesvarkens betekent dat een jaarlijkse kostenpost van circa € 2.600. Een melkveebedrijf met 60 koeien betaalt bijna € 200 per jaar.

In Nederland worden kadavers opgehaald en verwerkt door een commercieel bedrijf dat dit in opdracht van de overheid uitvoert. Tarieven worden door de overheid vastgesteld en komen volledig voor rekening van veehouders. De tariefstructuur bestaat uit een bedrag per ophaalbeurt plus een bedrag per dier of container. De kosten per bedrijf in 2013 bedragen circa € 1.100 voor een bedrijf met 1.500 vleesvarkensplaatsen en circa 140 euro voor een bedrijf met melkkoeien 60 melkkoeien. De tarieven in 2013 liggen substantieel lager dan in 2012. Zo berekende Hoste et al. (2012) nog een kostenpost van € 1.556 voor een bedrijf met 1.500 vleesvarkensplaatsen.

Figuur B2.1 geeft een vergelijking van de geschatte jaarlijkse kosten per bedrijf in een aantal landen en voor Duitsland in vier verschillende deelstaten.

Figuur B2.1 Schatting van de kosten van kadaverafzet per bedrijf bij een omvang van 1.500 vleesvarkens of 60 melkkoeien (€/jaar)

De belangrijkste verschillen tussen landen (en binnen Duitsland) ontstaan doordat de overheid al of niet een belangrijk deel van de (vooral logistieke) kosten op zich neemt. Daarnaast zijn er verschillen door schaalgrootte van de verwerking en door verschillen in transportafstanden tussen boerderij en verwerker. Mogelijk speelt de concurrentie tussen verwerkers ook een rol, maar dat is niet verder uitgewerkt.

De tarieven van kadaverafzet in Nederland liggen beduidend hoger dan onder de gesubsidieerde afzet in de Duitse (westelijke) deelstaten Noordrijn-Westfalen, Nedersaksen en Rijnland-Palts. Ten opzichte van de ongesubsidieerde afzet in Denemarken, het Verenigd Koninkrijk of de Duitse deelstaat Mecklenburg-Vorpommern liggen de Nederlandse tarieven lager. De berekeningen zijn gebaseerd op aannames (bijvoorbeeld uitvalpercentages) en daarmee slechts indicatief. Bedragen zijn voor Nederland, Denemarken en Nedersaksen gebaseerd op het jaar 2013; voor andere landen zijn dit eerdere jaren.

LEI Wageningen UR
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
T 070 335 83 30
E publicatie.lei@wur.nl
www.wageningenUR.nl/lei

LEI-nota 14-005

LEI Wageningen UR verricht sociaal-economisch onderzoek en is de strategische partner voor overheden en bedrijfsleven op het gebied van duurzame en economische ontwikkeling binnen het domein van voeding en leefomgeving. Het LEI maakt deel uit van Wageningen UR (University & Research centre). Daarbinnen vormt het samen met het Departement Maatschappijwetenschappen van Wageningen University en het Wageningen UR Centre for Development Innovation de Social Sciences Group.

De missie van Wageningen UR (University & Research centre) is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen 9 gespecialiseerde onderzoeksinstituten van stichting DLO en Wageningen University hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.500 medewerkers en 10.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

LEI Wageningen UR
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
E publicatie.lei@wur.nl
www.wageningenUR.nl/lei

LEI -nota 14-005

LEI Wageningen UR verricht sociaal-economisch onderzoek en is de strategische partner voor overheden en bedrijfsleven op het gebied van duurzame en economische ontwikkeling binnen het domein van voeding en leefomgeving. Het LEI maakt deel uit van Wageningen UR (University & Research centre). Daarbinnen vormt het samen met het Departement Maatschappijwetenschappen van Wageningen University en het Wageningen UR Centre for Development Innovation de Social Sciences Group.

De missie van Wageningen UR (University & Research centre) is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen 9 gespecialiseerde onderzoeksinstituten van stichting DLO en Wageningen University hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.500 medewerkers en 10.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

